

Phát triển năng lực học sinh qua sử dụng phiếu học tập trong dạy học Hóa học lớp 10 ở trường trung học phổ thông

Huỳnh Gia Bảo¹, Lê Tấn Tài²

¹ Trường Đại học Cần Thơ

² Trường THPT Long Bình, Tiền Giang

Received: 26/12/2022 Accepted: 27/12/2022 Published: 29/12/2022

Abstract: The learn sheets are a means to organize students' independent activities in order to form new knowledge, consolidate and systematize knowledge. Thereby forming and developing the necessary qualities and competencies in learning and in life. This article refers to the issue of building and using the learn sheets in teaching chemistry in high schools according to the goal of developing students' competencies. The research results were verified by surveying the students' interest in learning chemistry with study cards according to their competencies

Keywords: Learn sheets; Capacity Development; Student; Using; High school; Building

1. Mở đầu

Đổi mới căn bản, toàn diện theo hướng phát triển phẩm chất (PC), năng lực (NL) người học là mục tiêu quan trọng của Giáo dục và Đào tạo (GD&ĐT) trước sự phát triển mạnh mẽ của tri thức, công nghệ thông tin. Nghị quyết số 29 của Hội nghị Trung ương 8, khóa XI đã nhấn mạnh: “Đối với giáo dục phổ thông (GDPT), tập trung phát triển trí tuệ, thể chất, hình thành PC, NL công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, định hướng nghề nghiệp cho học sinh (HS)”. Trên cơ sở đó, chương trình GDPT tổng thể đã xây dựng nêu lên 5 PC chủ yếu và 10 NL cốt lõi cần hình thành, phát triển ở HS.

Việc phát triển năng lực (PTNL) của HS là yêu cầu cấp thiết đặt ra trong quá trình dạy học các môn khoa học tự nhiên và môn Hoá học ở trường THPT hiện nay. Đặc biệt, một yếu tố quan trọng là khả năng phát hiện kịp thời vấn đề, lựa chọn vấn đề và giải quyết vấn đề (GQVĐ) hợp lý trong thực tiễn. Nếu GV rèn luyện cho HS có được phương pháp tự học, biết linh hoạt ứng dụng những điều đã học vào tình huống mới, biết tự lực phát hiện và GQVĐ đặt ra qua phiếu học tập (PHT) theo mục tiêu PTNL thì sẽ tạo ra lòng ham học, khơi dậy tiềm năng vốn có của mỗi HS. Làm được như vậy thì kết quả học tập sẽ được nhân lên gấp bội và quá trình dạy học nói chung và dạy học hóa học (DHHH) nói riêng sẽ chuyển từ học tập thụ động sang học tập chủ động. Qua các nghiên cứu về phương pháp xây dựng PHT gần đây, việc xây dựng PHT như một phương tiện dạy học, chưa thật sự đáp ứng mục tiêu PTNL trong dạy học.

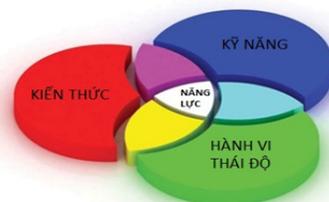
Trong phạm vi bài báo này, chúng tôi đề cập đến việc Xây dựng và sử dụng phiếu học tập trong DHHH ở trường THPT nhằm PTNL cho HS lớp 10

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Năng lực và các phẩm chất và năng lực cần hình thành và phát triển cho HS

2.1.1. Năng lực

Theo từ điển Tiếng Việt “NL là phẩm chất tâm lí và sinh lí tạo cho con người khả năng hoàn thành một loại HĐ nào đó với chất lượng cao”. Theo chương trình GDPT tổng thể sau 2018: “NL là thuộc tính cá nhân được hình thành, phát triển nhờ tổ chức sẵn có và quá trình học tập, rèn luyện, cho phép con người huy động tổng hợp các kiến thức, KN và các thuộc tính cá nhân khác như hứng thú, niềm tin, ý chí,... thực hiện thành công một loại HĐ nhất định, đạt kết quả mong muốn trong những điều kiện cụ thể”. Từ đó, chúng tôi cho rằng: “NL là khả năng vận dụng một cách hợp lí hệ thống kiến thức, KN, thái độ để thực hiện thành công một công việc trong một bối cảnh nhất định”.

Hình 2.1. Thành phần của năng lực

2.1.2. Các phẩm chất và năng lực cần hình thành và phát triển cho HS

Chương trình GDPT đảm bảo phát triển PC và

NL người học thông qua nội dung GD với những kiến thức cơ bản, thiết thực, hiện đại; hài hòa đức, trí, thể, mỹ; chú trọng thực hành, vận dụng kiến thức để giải quyết vấn đề trong học tập và đời sống” (Bộ GDĐT, 2018). Dựa vào những yêu cầu về con người lao động trong giai đoạn đổi mới và đặc điểm của người Việt Nam, chương trình GDPT mới xác định 5 PC và 10NL cần hình thành và phát triển cho HS được biểu thị như hình 2.2:

Hình 2.2. Các PC và NL cần hình thành và phát triển cho HS

Theo đó, thì những NL đặc thù môn học hóa học bao gồm: NL nhận thức hoá học, NL **tìm hiểu thế giới tự nhiên dưới góc độ hoá học**, NL vận dụng kiến thức, kỹ năng đã học

2.2. Phiếu học tập

2.2.1. Định nghĩa phiếu học tập

PHT là những tờ giấy rời, có nội dung hướng dẫn, yêu cầu HS làm việc trong thời gian ngắn tại lớp học hoặc được làm tại nhà trước mỗi bài học. Những vấn đề yêu cầu HS làm việc tại lớp thường là những nội dung nhỏ trong bài học; tìm tòi, phát hiện những kiến thức mới qua tranh ảnh, video, flash, phân tích sơ đồ... để rút ra kết luận cần thiết. Có thể thể hiện bằng lập bảng so sánh, hệ thống hóa kiến thức, có thể vận dụng, GQVĐ nhỏ phát sinh trong học tập và cuộc sống.

2.2.2. Vai trò của phiếu học tập

PHT là một phương tiện để tổ chức HĐ độc lập của HS nhằm hình thành kiến thức mới hoặc củng cố, hệ thống hóa kiến thức. Thông qua HĐ GQVĐ đặt ra trong phiếu học tập, HS đã hình thành những NL và PC cần thiết trong học tập và trong cuộc sống như:

- Phát triển NL GQVĐ, NLTH
- Hình thành phẩm chất tư duy mềm dẻo, linh hoạt trước những tình huống khác nhau
- Thói quen tự làm việc, hợp tác tích cực trong nhóm để đạt hiệu quả cao
- Phiếu học tập là một phương tiện đơn giản và hiệu quả để duy trì trạng thái hưng phấn và tích cực trong giờ học của HS

2.2.3. Phân loại phiếu học tập

Dựa trên mục đích của PHT trong HDDH có thể phân làm hai loại sau:

- **PHT hình thành kiến thức mới:** Đề cập đến những nội dung nhỏ, trọng tâm của bài. Thông qua HĐ nhóm nhỏ, HS rút ra những kết luận, những dấu hiệu đặc trưng của sự vật, hiện tượng trong khái niệm... là những kiến thức tích hợp trong bài học cũng như trong cuộc sống. PHT này thường có những yêu cầu sau:

- + Từ những hiện tượng riêng lẻ, quy nạp rút ra các kết luận cụ thể dễ nhận biết, tự lực nghiên cứu sách giáo khoa
- + Quan sát tranh ảnh, phim video, flas, phân tích sơ đồ... để rút ra kết luận chung. VDKT đã học để suy luận, tìm tòi, phát hiện những nội dung kiến thức mới.

- **PHT củng cố, hệ thống kiến thức:** khắc sâu kiến thức trọng tâm của bài học và tăng cường NL VDKT mới. PHT này thường có những yêu cầu sau:

- + Giải thích một hiện tượng, tính chất nào đó, phân tích mối liên quan giữa các khái niệm trong hệ thống khái niệm.
- + Lập bảng so sánh các khái niệm, hệ thống các khái niệm và các vấn đề đã học, giải thích các hiện tượng xảy ra trong tự nhiên và trong cuộc sống.

2.3. Xây dựng phiếu học tập theo mục tiêu phát triển năng lực học sinh

2.3.1. Quy trình biên soạn phiếu học tập theo mục tiêu phát triển năng lực

Việc sử dụng PHT trong PTNL, PC có thể để sử dụng bài mới, bài ôn tập. Nội dung có thể từng bài, một phần của bài hoặc chương. GV có thể giao cho HS về nhà chuẩn bị hoặc củng cố ngay tại lớp.

Bảng 2.1. Các bước xây dựng phiếu học tập

Các bước	Nhiệm vụ
Lựa chọn VĐ học tập	Lựa chọn những nội dung kiến thức mới, kiến thức trọng tâm hoặc kiến thức củng cố
Xác định mục tiêu	Hướng tới kết quả học tập cụ thể mà học sinh phát hiện ra kiến thức và những kỹ năng hình thành
Phương pháp thể hiện VĐ	VĐ học tập thường được khai thác từ những hình ảnh, sơ đồ, biểu đồ, bảng số liệu... có hiệu quả kích thích sự hào hứng trao đổi, tranh luận của học sinh thông qua HĐ quan sát, phân tích, so sánh, hệ thống... trong làm việc theo nhóm.

2.3.2. Phiếu học tập minh họa theo mục tiêu phát triển năng lực

1. HÓA HỌC 10 - Bài 7: BẢNG TUẦN HOÀN CÁC NGUYÊN TỐ HÓA HỌC

